

(/)

 (/)

> Royal historie, adel, herregårde ([http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri)

[borger-landbrug-handvaerk-industri](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri))

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Ti kongers tøj

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/livet-paa-rodsteenseje>)

Ti kongers tøj

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1586

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej)

[industri/ti-kongers-toej](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej)) **t** (<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på

[http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej)

[landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej)) **in** ([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej&title=)

[mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej&title=)

[og-borger-landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/ti-kongers-toej&title=))

Katia Johansen

Ti kongers tøj. Tre århundreders kongedragter på Rosenborg Slot, 1596-1863

Aarhus Universitetsforlag, 2020. 492 sider.

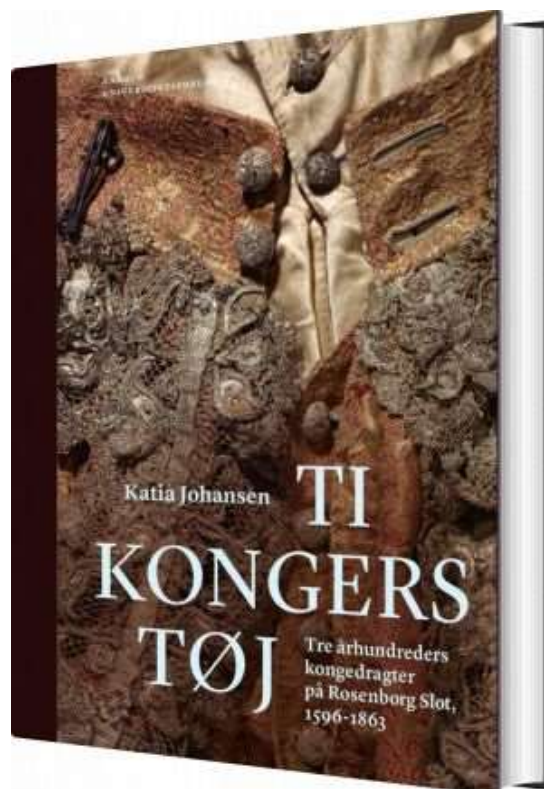
Overdådigt illustreret. 499,95 kr.

Af Christian Kaaber

En tur rundt på Rosenborg giver kun sparsomme, men uforglemmelige anelser om, at Kongernes Samling rummer en af Europas fineste kollektioner af bevarede dragter fra renæssancen, barokken, ja, op til i dag, hvis vi regner hele beholdningen med. Gamle tekstiler er sarte sager, og de fleste af samlingens ældre dragter - det vil sige dem, der er temaet for bogen her - tåler dårligt permanent udstilling. En enkelt undtagelse er dog udgangspunktet for hele herligheden, kendt af hver besøgende på Christian IV's vidunderlige lille slot: I det, der engang var kongens sovegemak, møder man det blodplettede tøj, han bar på dækket af Trefoldigheden hin 1. juli 1644, da han stod ved højen mast i slaget på

Kolberger Heide. Den broderede trøje med det markante livmål, den sønderskudte kniplingshue, det blodplettede lometørklæde og de andre udstillede tekstiler bringer beskueren helt tæt på både kongens person og dramaet på Trefoldighedens dæk, og man skal åbenbart være anmelder ved Politiken for at være immun over for dragthistorisk fascinationskraft. Christian IV sørgede personlig for, at tøjet blev bevaret, sandsynligvis efter svensk inspiration. I Stockholm hægede man på samme tid om resterne af Gustav II Adolfs udstyr fra det for ham så fatale slag ved Lützen i 1632, og relikvierne indgik i den svenske fortælling om den dødsforagtende krigerkonge. Den imagebevidste Christian IV har utvivlsomt kunnet se de tilsvarende indlysende muligheder.

Dragtsamlingen og Ti kongers tøj tager udgangspunkt i de få bevarede ting, der har tilhørt Christian IV. Som noget nyt inddrager bogen også de bevarede dele af kongens kroningsudstyr fra 1596 - den pragtfulde hjelm af spansk model, han bar på riddet til kirken, det matchende perle- og guldbroderede saddeldækken og flere prægtige kårdegehæng, der måske knytter sig til kroningen og derfor er bevaret. En af den nye bogs talrige kvaliteter er det brede perspektiv med dygtig inddragelse af andre genstande, der kan belyse dragthistorien. Er de tøj-mæssige levn fra Christian IV i al deres væsentlighed sparsomme, sørgede efterfølgeren Frederik III til gengæld for, at beholdningen blev til en egentlig samling, idet han fik bevaret en meget stor beholdning af sine egne og af sin i 1647 afdøde storebrors dragter. Den Udvalgte Prins Christian, der døde året før sin far Christian IV, holdt tydeligvis af førsteklasses og yderst moderigtigt tøj, og en række prægtige dragter sikrer prinsen en prominent 11-plads i bogen, selv om han aldrig kom til at bære kronen. Frederik III skabte rammerne og fyldte selv på med interessant tøj fra både fest og hverdag. De efterfølgende enevoldskonger tilførte dragter fra forskellige mindeværdige begivenheder som eksempelvis bryllupper foruden det særlige tøjsæt, kongen sammen med hermelinskåben bar ved sin salving, og som til enhver tid fremtrådte som en kopi af Christian IV's kroningsdragt fra 1596 med karakteristiske korte posede bukser i den spanske renæssancestil, der lige før år 1600 var sidste skrig, men som for senere generationer må have forekommet ret pudsige, hvis det da ikke lige var for anledningsens umådelige ophøjethed og traditionens tunge vægt. Klæder skaber som bekendt folk, og dragterne har i alle tilfælde været med til at demonstrere kongens særlige position, om det så var salvingsdragten eller et af de overdådigt broderede hele sæt med bukser, vest og kjol (den langskødede jakke), som heldigvis er bevaret fra hver enkelt i rækken af konger frem til og med Christian VII. Der er tale om udsøgt kunsthåndværk, som ud over de nu ukendte skrædderes fabelagtige fingerfærdighed afspejler skiftende tiders idealer inden for

snit og farver. Dertil kommer den personalhistoriske vinkel: Dragterne afslører helt nøgternt, hvor lille og splejset Christian VI var, og at dette pinagtige forhold for en enevoldshersker nærmest antog karikaturens form hos den i forvejen hårdt ramte Christian VII. Den lave vækst gik i arv til Frederik VI, hvis foretrukne militære uniformer er fyldigt bevaret sammen med de tilhørende hovedbeklædninger. En klejn majestæt kunne kompensere lidt for naturen ved at optræde med en høj uniformskasket, chakot, med en pompon på næsten en halv meter vajende i vejret. Det gjorde Frederik VI gerne, fortæller Katia Johansen. Fra den langt mere statelige efterfølger Christian VIII er ud over salvingsdragten bevaret adskillige uniformer og en dejlig ordensdragt af rødt fløj, der tilmed er vist i brug på et sjældent gengivet, aldeles fremragende portræt, der hænger utilgængeligt for offentligheden på Gisselfeld. Den sidste af bogens ti konger, Frederik VII, har efterladt sig et stort dragtmateriale, herunder adskilligt tøj fra den tidligste barndom. Fra ungdomsårene og frem viser samlingen den excentrisk anlagte konges hang til uniformer og vidt forskellige hovedbeklædninger fra fez og færøhue til delvis selvkomponerede militære hjelme af det nye vidundermetal aluminium. Kongen insisterede på sine hoffolks rædsel på at beholde hjelmen eller bjørneskindshuen på selv ved taflerne. Da den med årene stadig mere fyldige monark en dag gjorde sin entré i Hestgardens messingkyras, udbrød grevinde Danner leende, at han lignede en samovar med to ben. Kongen knaldede døren i og skiftede til en anden uniform. Kyrasset findes stadig i samlingen.

Dronningernes dragter er ikke med i denne sammenhæng. Det bevarede materiale fra perioden 1596-1863 er sparsomt og knytter sig med få undtagelser til de sidste to dronninger i perioden - grevinde Danner tæller ikke med. Katia Johansen har behandlet denne samling udførligt i bogen Kongelige kjoler fra 1990. Kongernes Samling råder også over rige beholdninger af dragter fra Christian IX og frem til nu, hvoraf enkelte kan ses på Amalienborg-museet. Ti kongers tøj viser således den mandlige del af den oldenborgske dragtsamling på Rosenborg og er en imponerende finale på et mangfoldigt livsværk. Katia Johansen, der er uddannet konserveringstekniker med speciale i tekstiler, arbejdede i Rosenborgsamlingen fra 1980 til sin pensionering i 2016. Som hovedansvarlig for tekstilsamlingen har hun haft hver en stump gennem hænderne. Alt er med her, og hendes bog er en kærkommen og fuldgyltig afløser for det hidtidige standardværk, Sigrid Flamand Christensens De danske Kongers kronologiske Samling på Rosenborg. Kongedragterne fra 17. og 18. Aarhundrede fra 1940, som i al sin banebrydende grundighed sluttede med Christian VII. I 1940 havde adskillige af dragterne indgået i museets faste udstilling i årtier og skulle gøre det længe endnu. Det er en helt anden præmis, Katia Johansen har haft at arbejde ud fra: Mange af dragterne tåler ikke længere selv kortvarig eksponering, og en permanent udstilling af topstykkerne i samlingen er udelukket. Ti kongers tøj er således ikke alene en grundig og detaljeret oversigt i bogform over hele mængden af bevarede tekstiler - bogen er i sig selv en udstilling. Og hvilken udstilling!

Til bogen er valgt det størst mulige af de gængse formater, 34 cm i højden - en halv haveflise! Det danner en fuldendt ramme om en smukt tilrettelagt tekst og et overdådigt billedmateriale, Roberto Fortunas knivskarpe, smukt reproducerede fotos. Dragterne og de tilhørende genstande vises i deres helhed og i et væld af detaljer, altid med velformulerede beskrivende billedtekster. På billedsiden inddrages kunstværker i et hidtil uset omfang til at perspektivere historien om dragterne og deres brug. Billedredaktøren, formentlig Katia Johansen selv, inddrager kendte og navnlig mange mindre kendte malede portrætter til formålet og har været vidt omkring. Til at vise Kolberger Heide-tøjet, eller rettere en tilsvarende dragt i brug vises for eksempel Karel van Manders prægtige portræt af Christian IV i hel figur, der kom til England som gave til nevøen Charles I og nu hænger på Hampton Court. Billedet er et hovedværk i Christian IV's ikonografi og har aldrig før været gengivet i farver i en dansk sammenhæng. Samtidige portrætter af Christian IV og den Udvalgte Prins fra Malmø Rådhus har hidtil også været ret overset og inddrages glimrende i perspektiveringen af dragthistorien. Det samme gælder det bedste eksisterende portræt af Frederik IV i salvingsdragt, som hænger på Brahetrolleborg og godt kunne have fortjent en større gengivelse. Jens Juels pragtfulde portræt fra Trondhjem Katedralskole af Frederik VI som ung kronprinsregent, der indleder behandlingen af dennes garderobe, liv og tid, er ren fryd for øjet - et sjældent fænomen, når det gælder Sjette Frederik.

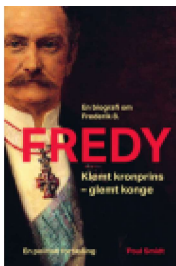
Alene rent visuelt er Ti kongers tøj et mesterligt stykke historieformidling. Det overdådige billedmateriale støtter hele vejen en særdeles velskrevet tekst, som mundret og uprætentøst forklarer, hvordan tøjet blev til, og hvorledes man brugte det. Alle realoplysninger om de enkelte genstande er med, men her forfalder ikke til opremsende katalogprosa. Læseren mærker, at Katia Johansen har haft

alt gennem hænderne, når små og væsentlige, men usynlige detaljer - eksempelvis om hvordan Christian IV holdt bukserne oppe - forklares. Katia Johansen beskriver både dragterne og dem, der bar dem. Hver af dragternes brugere får en fin lille biografi suppleret med samtidige skildringer af, hvordan andre oplevede kongen. Hertil kommer velunderbyggede beskrivelser af dragterne i brug - en righoldig og indlevet tur gennem knap tre århundreders kongelig kulturhistorie. Katia Johansens kyndighed som tekstilhistoriker brænder glimrende igennem, men samtidig mærker man i fortællerstemmen et passioneret, fint registrerende museumsmenneske med et stort talent for at levendegøre hele sit stof - ikke alene det, dragterne er gjort af. Katia Johansens storværk slutter sig til en række af tilsvarende pragtudgivelser fra de senere år om kronregalierne, dronningernes juveler og de nærmest endeløse mængder af ædelt kunsthåndværk, som nu kan opleves i kælderetagen på Christian IV's fantastiske slot. De fleste af dragterne kommer næppe nogen sinde frem i længere tid, men det er der kompenseret fornemt for med denne store smukke bog.

[Historie-online.dk, den 26. januar 2021]

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/livet-paa-rodsteenseje>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

FREDY. KLEMT KRONPRINS - GLEMT KONGE

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/biografier-erindringer-60-60/fredy-klemt-kronprins-glemt-konge>)

DANMARKS HERREGÅRDE - SLESVIG OG HOLSTEN

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri/danmarks-herregaarde-slesvig-og-holsten>)

FREDERIK I FLÅDEN

(<http://www.historie-online.dk/boger/frederik-i-flaaden>)
